הלכה · משנה תורה · מפרשים · קובץ על היד החזקה · ספר זמנים

קובץ על היד החזקה על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבי נחום טרייביטש

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קובץ על היד החזקה על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבי נחום טרייביטש

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קובץ-על-היד-החזקה-על-משנה-תורה-הלכות-שביתת-יום-טוב/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611162349v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 4
הלכה ד 5
הלכה ו 5
הלכה י 6
הלכה יג 6
הלכה יד 6
הלכה טז 6
הלכה יח 7
הלכה כ 7
הלכה כג 7
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ד 8
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ט 9
הלכה יב 9
הלכה יח 9
פרק ג 10
הלכה ב 10
הלכה ג 10
הלכה ח 10
הלכה יא 11
הלכה יד 12
פרק ד 12
הלכה א 12
הלכה ב 12
הלכה ו 12
הלכה יז 12
פרק ה 13
הלכה ד 13
הלכה י 13
הלכה יד 14
הלכה כ 14
פרק ו 14
הלכה א 14
הלכה יב 15
הלכה טו 15
פרק ז 15
הלכה א 15
הלכה ב 16
הלכה ג 16
הלכה יג 16
הלכה טז 16
הלכה כ 16
פרק ח 17
הלכה ב 17
הלכה ו 17
הלכה כא 17

פרק א

הלכה א

שהן אסורין בכל מלאכת עבודה כו'. עי' הה"מ ובלח"מ הקשה למה לא כתב קרא בפ' בא מלאכת עבודה ותו לא צריך אך אשר יאכל לכ"נ ע"ש. ועי' בשבת דף קי"ז בהא דגרסינן שם תנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה ל"ת יצאו תקיעת שופר ורדיית הפת ע"ש בחידושי רשב"א שהקשה מנ"ל למעט בשבת ותירץ שם כיון דאינה מלאכה ביו"ט גם בשבת לא חשיבא מלאכה דהא לא התיר הקרא אלא או"נ בלבד והלכך כשמוציא הכתוב תקיעת שופר מכלל איסור מלאכת יו"ט ש"מ דאינה מלאכה ע"כ, וא"כ אי לא הוה כתב בפירוש אך אשר יאכל לכ"נ הו"א דבשבת אסור תקיעת שופר ורדיית הפת, ועע"ש מ"ש בשם הרמב"ן ודו"ק:

הלכה ב

שבתון כו'. הכי איתא בגמרא ומה שלא אמרו בגמרא דבלא"ה איכא עשה מדכתיב אך אשר יאכל לכ"נ כו' משמע שאינו או"נ אסור ולאו הבא מכלל עשה עשה הוא וכה"ג הקשה מהרא"ם למה לא מצינו גבי חמץ עשה מדכתיב שבעת ימים תאכל מצות ועמ"ש בזה בס"ד בפ"א מהל' אישות דלאו הבא מכלל עשה אע"ג דעשה הוא מ"מ נדחית מפני עשה אחרת:

הלכה ג

ח"מ לשבת וכו'. וה"מ כתב וענין ח"מ לשבת הוא לענין חטאת ובשוגג וכו'. נראה לענ"ד הא דאמרינן בגמרא ח"מ לשבת פי' בשבת משכחת לה חילוק מלאכות דהיינו בשוגג דכל הלימוד דיש ח"מ לא מבעיא למאן דנפ"ל מאחת מהנה דגבי חטאת כתיב א"כ גלי קרא בחטאת דוקא ואפילו למ"ד דנפקא מלא תבערו ג"כ י"ל דלא מצינו ח"מ כ"א לענין חטאת ואין ח"מ ליו"ט דביו"ט לא משכחת ח"מ דגבי לאוין לענין מלקות לא גלי רחמנא ח"מ ונפ"מ אפילו למ"ד דלוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד גם גבי שבת ליכא ח"מ לענין מלקות וכ"נ מוכח מדברי התוס' ר"פ אלו הן הלוקין דלר"ש ב"י דאמר טעמא דר"ע דאין לוקין על חייבי מיתות ב"ד משום כדי רשעתו ברשעה המסורה לב"ד אם התרו בו למלקות גרידא גם ר"ע מודה דלוקין א"כ קשה לי מה שהקשה רש"י בפסחים בסוגיא דהואיל על הא דתנן יש חורש תלם אחד למה לא תני שבת וכתב משום דשבת הוא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין ותירוצו עולה יפה אליבא דרבא אבל לרשב"י לפמ"ש התוס' הקושיא נשארת אמאי לא תני שבת. ולפום רהיטא קושית

רש"י חמורה דאי הוה נקט שבת הוה משכחת לה ט' דלא שייך לומר אין ח"מ לשבת ולפמ"ש מיושב דגם גבי שבת ליכא ח"מ למלקות. ואי תקשה לך דעכ"פ הו"ל למתני שבת דשכיח יותר מיו"ט. ז"א דהא בשעה"מ מביא מה שמקשה העולם איך יחול איסור יו"ט על איסור שביעית וכתב בהל' שמיטה דמיירי בר"ה א"כ שפיר נקט סתם יו"ט דאי הוה נקט שבת זה ל"ש שיחול ר"ה בשבת והארכתי בזה:

הלכה ד

מלאכה כו'. עי' הה"מ ומה שכתבתי בזה באריכות בש"י מס' מגילה פ"ק ד"ה תני ושם במס' ביצה ד"ה לא תיסור ולא תשרי ע"ש:

הלכה ו

לא אסרו ההוצאה ביו"ט כו'. הרי"ו כתב בשם ר"ת דמותר לשחוק בכדור בר"ה ובישיש תמה ע"ש מה מקום לשחוק הלזה להתירו וכתב בס' בינה לעתים בפרקין דדעת ר"ת דאין בו אלא טלטול ברה"ר דהכדור מונח ברה"ר ואינו מוציאו מרה"י לרה"ר וד"א בר"ה הלכתא גמירי לה בשבת וקיי"ל בכל י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן אין למדין מן הלכה ומלאכת יו"ט ויוה"כ ילפינן בנין אב משבת וא"כ ליכא למילף יו"ט משבת לענין העברת ד' אמות והניח בספק. ולי צ"ע דבריו דא"כ קשה הא דאמרינן במס' הוריות דף ד' ע"א בהא דמקשה תלמודא ואמאי הוצאה הא כתיבא אל יצא איש ממקומו (כ"ה הגירסא העיקרית ע"ש) ומשני כגון דאמר הוצאה אסירא הכנסה שרי ולפ"ד קשה אמאי לא משני הגמ' דהורה להם הוצאה אסור מרה"י לרה"ר אבל הוצאת ד"א דג"כ נקרא הוצאה דמקומו של אדם הוא ד"א וזה לא מפורש בקרא אלא מהלכה ושפיר חייב. ועוד לפ"מ דאמר שמואל בשבת ר"פ הזורק דמקוששש מעביר ד"א ברה"ר הוי ולדידיה מפורש בתורה מקרי דהא מקוששש נתחייב עליה ואין מקום לספיקו כ"א להחולקים שם אי תולש הוי או מעמר הוי ובגמ' שם קאמר נפ"מ לכדאיסי וכו' ואמאי לא קאמר נ"מ לשמואל יו"כ ויו"ט ג"כ אסור העברת ד"א משא"כ לאינך. ודוחק לומר דתלמודא רצה למצוא נפקותא אי תולש הוי או מעמר הוי דהא אנן לא קיי"ל כאיסי כמ"ש בה"ש פ"ז ויותר הו"ל לתלמודא למצוא נפקותא מה דנ"מ לדידן. ועוד הא אמרינן במס' נזיר דף כ"ה ע"ב אי מהלכתא ה"א הלכתא ואי אקרבה לא מיחייב וע"ש בפי' המפרש ובתוס' שם ודו"ק וא"כ קשה אי הלכתא היא מנ"ל לחייב מעביר ד"א ברה"ר בשבת. אלא נראה לענ"ד ברור דכ"מ דהלכה לא בא אלא לפרש קרא הוי כאילו נכתב בפירוש וחייב עליה וכענין ח"י טריפות שנאמרו למשה מסיני וכן לא תאכל כל נבילה ובא הלמ"מ ומפרש דנפסלה בשחיטה הוא בכלל נבילה וכן הכא נמי הלמ"מ גילה דבכלל הקרא אל יצא איש ממקומו הוא העברת ד"א

והרי הוא כאילו נכתב מפורש ולא שייך לומר אין למידין מהלכה ועי' במס' ביצה דף כ' ע"א בהא דאמר שם דלמא מעולת חובה גמירא ובתוס' מקשה שם דהוי דבר הבא מן ההיקש ורש"י סובר כיון דכתיב כמשפט כאילו מפורש בקרא ע"ש באס"ז ודו"ק. וכ"מ בגמרא בהרבה מקומות דמקשה הגמ' כיון דהלכתא הוא קרא ל"ל סוכה כ"ז נדה ל"ב ודומיהם ועי' בפי' הרע"ב מס' זבחים פי"ג גבי מנסך מי חג בחג מה שנתקשה שם בתוי"ט ולפ"ד יש מקום ליישב ועי' בתבו"ש יו"ד סי' כ"ט ולפי"ז אין חילוק כלל בין שבת ליו"כ לענין מעביר ד"א דכל כי האי חדושא הו"ל לתנא לאשמועינן ולא למתני סתם אין בין יו"כ לשבת, ובזה אפשר ליישב קושית התוס' מה דנקיט בכ"מ גזירה שמא יעבירנו ד"א ברה"ר ולא נקיט גזירה שמא יוציאנו מרה"י לרה"ר דרצה תלמודא לאשמועינן דהעברת ד"א הוצאה גמורה לחיובא מיחשב וגזרינן עליה כמו בכל איסורי שבת דלא תימא כיון דהלמ"מ הוא אין לגזור עליה קמ"ל ואין להאריך בזה:

הלכה י

שהפת מרובה בתנור וכו'. עי' בתוס' פסחים דף מ"ו ד"ה עד דיש חילוק בין התנורים כשאופה תחת הגחלים לא שייך פת נאפה יפה ועי' הה"מ דיש עוד חילוק בין תנורים גדולים לקטנים ומה הוא התנור גדול כתב תנור המחזיק י"ב עשרונים ולא נתפרש השיעור, ועי' בשו"ת יד אלי' סי' כ"ה שהשיעור הוא עם החלל התנור ד' על ד' טפחים ברום ד' טפחים שהוא בין הכל ס"ד טפחים זה הוא השיעור שמחזיק י"ב עשרונים:

הלכה יג

או כלבים כו'. עי' הה"מ. ועי' במס' נזיר דף מ"ח ע"א שם גלי קרא דאין נפש בהמה במשמע כמבואר שם בין לת"ק ובין לר"י:

הלכה יד

בני החיל כו' עיסת כו'. עי' לח"מ ועי' באס"ז סתם עיסה כשטורח באפייתה עיקר כוונתו לרועים אלא שמטפל בהם לצורך כלבים כשלא יהא לו נבילה אבל כל שאפשר להיות לו לנבילה עיקר דעתו לרועים, ולפי סברת הר"ח שהביא הה"מ הי"ג בלא"ה לק"מ דמה"ת גם נפש בהמה במשמע. ובזה יובן פי' הגמ' בהא דמשני הואיל ואפשר לפייסן בנבילה ולמסקנא דאמר כגון דא"ל נבילה משום דתליא בפלוגתא דתנאי:

הלכה טז

לכל שצריך הגוף וכו'. גרסינן בירושלמי עלה דהך מתני' והוא שיהיה ראויה על דעתא דב"ש והוא ששתה מהן, ורבינו לא הביא כלל דבעינן שיהיו המים ראויין לשתייה משום דס"ל דתלמודא דבבלי פליג בזה אלא דטעמא דב"ה מן הטעם שכתב רבינו פה ול"צ

לסברת מתוך ודחיק ליה לרבינו לפרש דתלמודא דבבלי פליג עם הירושלמי מקושיא שהקשה בס' אס"ז לרבה דס"ל בפ"ק דביצה דל"פ במתוך היאך יפרנס מתני' וב"ה מתירין וע"ש באס"ז מ"ש בשם הרמב"ן דכ"ע א"ל מתוך והיינו בלצורך הגוף ולא פליג שם אלא בשלא לצורך הגוף משא"כ בשוחט עולת נדבה ובמוציא את הקטן אע"ג דהוא צ"ק מ"מ אינו צורך הגוף ובזה לא פליג הר"ן ורבינו כנ"ל ברור ועמ"ש בס' ש"י שם בסוגיא די"ל דבבלי וירושלמי לא פליגי אהדדי ע"ש:

הלכה יח

כך הנולד אסור. עמ"ש בזה בש"י ריש ביצה:

הלכה כ

וכל דבר שיל"מ כו'. גרסינן בגמ' דף ז' אמר ר"ח בריה דר"נ בדק בקינם של תרנגולין מעיו"ט ולא מצא בה ביצים ולמחר השכים ומצא בה ביצים מותרות בידוע דמאתמול אתיליד אע"ג דבדק מעיו"ט אימור לא בדק יפה יפה ואע"ג דבדק יפה אימר יצא רובא וחזרה ומותרת ומביאו בהלכות וכתב הר"ן שם ומהא משמע דאפילו בדשיל"מ בדרבנן אזלינן בתר רובא משום דלא אתחזיק איסורא. ותוכן כוונת הר"ן משום דזה הוא מילתא דל"ש והוי כמו מיעוטא ולכך מקילין אפילו בדשיל"מ אבל לדברי רבינו פה נראה בדשיל"מ החמירו בכ"ע וסובר רבינו דלר"א דאמר כל דשיל"מ ל"ב אפי' באלף אלפים כיון דיש לו היתר בעולם מחמירין בכ"מ וא"כ גם דינו דר"מ ליתא לדידן ומש"ה לא הביא רבינו פה דין זה ובס' בינה לעתים תמה על רבינו. שוב מצאתי שגם הצל"ח במס' ביצה נחית לזה והנאני. ועי' בפ"ד הל' כ"ד בהה"מ מ"ש בשם הרשב"א והן הן הדברים שכתבתי:

הלכה כג

כיצד וכו'. עי' בהגה"מ באיזה מת דברו חכמים אם בגדול או גם בנפל ועי' ש"ע א"ח סי' תקכ"ו סעיף ט' ובמ"א שם מ"ש דנפל חייב בקבורה ועי' בס' בינה לעתים שהשיג עליו:

פרק ב

הלכה א

אפרוח שנולד ביו"ט וכו'. והיינו כרב ור"י חולק ומתיר וביש"ש הקשה למה פסק רבינו כרב הא קיי"ל רב ור"י הלכה כר"י אע"ג דתניא כותיה דרב הא תניא נמי כוותיה דר"י. ואפשר לי לומר דלכאורה גוף סברת ר"י שמתיר מטעם הואיל ומתיר עצמו בשחיטה ופירש"י הואיל ומתיר עצמו בלידתו להיות נשחט מה שלא היה לפני לידתו אף מוקצה

התיר א"ע בלידתו דמיגו דאיתקן להא איתקן נמי להא וטעם זה קשה להבין לפי פשוטו ולעד"נ ע"פ גירסת רש"י במס' שבת דף קכ"א צואה של קטן והא חזיא לכלבים ותנן מחתכין את הנבילה לפני הכלבים וכ"ת נולד הוא והא תניא נהרות וכו' אלמא כיון דהכי אורחייהו דעתיה עלויה ה"נ כיון דאורחייהו בהכי דעתיה עלויה וכתב בחידושי הרשב"א שם יש מקשים מהא דאמרינן ריש ביצה אי בתרנגולת העומדת לג"ב נולד הוא ומאי קושיא הא כיון דאורחא הכי דעתיה עלויה כו', וי"ל לדברי רש"י דהתם כיון דאגידא באמה כגופה דמיא וכיון דאמה אסורה איהי נמי אסורה ע"כ, ולפי סברת רש"י גם באפרוח י"ל דלא הוי מוקצה כיון דאורחא בהכי דכבר ידוע ימי ישיבת התרנגולת על הביצים שיבוא ממנה אפרוח ע"כ צ"ל לפי סברת רש"י כיון שיצא האפרוח מהביצה והביצה אסורה אפרוח היוצא ממנה גם כן אסור אלא דאינו דומה לביצה דביצה היא מגוף התרנגולת כאחד מאבריה ושייך לומר דשדיא הטפל בתר העיקר אבל האפרוח שיצא מהביצה ונעשה בריה לעצמה להיות ניתר בשחיטה אין סברא לומר דשדיא בתר הביצה האפרוח וגם אין סברא לומר דשדיא האפרוח בתר התרנגולת כיון דאפסיקיה גוש אחר וזה הוא כוונת ר"י הואיל ומתיר עצמו בשחיטה שהוא גוף בפ"ע לא שייך לומר דשדיא בתר הביצה שהיא האם שלה והמעיין היטב ומדקדק בדברי רש"י אפשר לכוין דבריו לדברינו, ועיין בחי' רשב"א שם שכתב דהגי' שלפנינו בגמ' אינו כגי' רש"י ולא ס"ל לתלמודא דידן סברא זו דכל דאורחא בהכי דעתיה עלויה רק בירושלמי משמע כדברי רש"י וא"כ בהא פליגי רב ור"י דר"י סבר כהירושלמי וסתם ירושלמי הוא ר"י ורב ס"ל כגי' תלמודא דידן דלית להו סברא זו וא"כ ליתא לסברת ר"י ומש"ה פסק רבינו כרב:

ומ"ש הה"מ ואפילו ביומו מותר לחולה וכן עיקר פי' אם שחטו לעגל הזה לחולה שיש בו סכנה דמותר לבריא לאכול ממנו באומצא כמ"ש רבינו בפ"ב מהל' שבת וע"ש בהה"מ שיש מי שסובר ובלבד שלא יהיה בדבר הזה מוקצה וכ"כ רש"י חולין דף ט"ז אבל חולה שאין בו סכנה מותר לאכול אפילו ביומו אע"פ שיש בו מוקצה ועיין לח"מ ומ"ל ומה שכתב בזה בס' בל"ע צ"ע ע"ש:

הלכה ד

אותו ואת בנו כו'. עי' הה"מ מ"ש בשם הירושלמי ועי' בק"ע ביצה דף ז' ע"ב ד"ה אע"פ שפי' כוונת הירושלמי בדרך אחר וחולק שם עם המג"א סימן תצ"ח ס"ק ק' במה שהתיר אם נפלו שאינם או"ב כיון שראויין כולן לשחיטה אע"פ שאינו שוחט אחד מהן ע"ש:

הלכה ו

זימן שחורים כו'. עי' הה"מ מה שמקשה על הרשב"א שא"כ ס' ביצה למה היא אסורה ועי' במרדכי פ' א"צ שכתב וי"ל אע"ג דספק תחומין הוא ג"כ דשיל"מ ל"ד לביצה דהתם כי מוקמת לה אחזקה הרי לא נולדו ולפי"ז מיושב קושית הה"מ וכבר הארכתי בזה בש"י בריש ביצה ד"ה נושרין ע"ש:

הלכה ז

דגים כו'. עמ"ש בזה רפ"ז מהל' שבת:

הלכה ט

העומד על המוקצה כו'. כתב הה"מ שאין מוקצה בשבת, עי' לח"מ וכן הבין הרא"ש בסוף ביצה במ"ש שם ראיה לפסק רבינו מהא דאמרינן ביצה דף ד' אי בתרנגולת העומדת לג"ב היא ואמה אסורה ע"ש פירש"י ובמהרמ"ל, והרא"ש דעתו דקושית הגמ' מהלכתא ועמ"ש בזה בש"י מס' שבת דף י"א ע"א ד"ה לא ס"ד וע"ע מ"ש במתני' דבית שנפחת בש"י:

הלכה יב

ויש נוסחאות כו'. להסביר סברת נוסחא זאת י"ל ע"פ גירסת רש"י שהבאתי בהל' א' כל מידי דאורחא בהכי דעתיה עלויה לא הוי נולד והרגיש שם בחי' רשב"א מהך דקליפי אגוזים אמאי הרי דעתו עלויה וע"פ נוסחא זו באמת מותר מה"ט משא"כ אם אכל מערב והניח הקליפה ולא הזמינם להסקה גלי דעתיה דאקצינהו וגם לפי סברא זו יש מקום לומר כיון דהסיק בכלים אע"ג דנעשו בתר הכי אחליק בהו פורתא שברי כלים כיון דאורחא בהכי דעתיה עלויה, ועי' הה"מ שאין נוסחא זו עיקרית וכמ"ש לעיל דהעיקר כגי' שלפנינו כדמסיק בחי' רשב"א שם:

הלכה יח

כ"ז שהוא חם. עי' תוס' ביצה דף ח' ד"ה אמר ר"י דאפילו ר"ש בהאי נולד מודה דהוי כמו מיא בעיבא. וקצת ל"ד דהא גם כשנקרא אפר מותר כשעדיין חם, ולפ"ד רבינו פה י"ל טעם אחר דמודה בה ר"ש דמעיקרא נקרא אש והשתא אפר. ומה שדחקו להו לומר כן נראה משום בתוס' כ' בשבת י"ט ע"ב דרב דס"ל שבת קי"ח ע"א במוקצה לטלטל כר"ש היינו אפילו בדבר דלא שייך אכילה אלא טלטול ודלא כמ"ש בח"ר דדוקא במידי דשייך אכילה בטלטול סובר רב דיש להחמיר באכילה משא"כ במידי דלא שייך אלא טלטול והתוס' לטעמייהו אזלו ולדברי התוס' יש ראיה דאל"כ מאי חידש רב על הברייתא אלא דקמ"ל דגם ר"ש מודה ועי' ביצה דף ל"ג ע"א ברש"י ולפ"ד ליתא לדברי מהרש"א שם

ושם בא"ד מביאו התוס' בשם הירושלמי דבדיעבד מכסים בהסיק ביו"ט ורבינו פה לא מחלק בהכי ועי' פר"ח סי' תנ"ח. ונראה לפמ"ש שדחק עצמו המהרש"א למה התירו משום שמחת יו"ט ואי אמרינן דלא כהירושלמי אפשר לומר דגמרא מיירי בדיעבד וס"ל לרבינו דבבלי חולק בזה עם הירושלמי:

פרק ג

הלכה ב

ונתערב דמם וכו'. וטעמא משום דמטלטל טרחא יתירא, ונראה דאם לקח אדם בידו עפר שאינו מוכן ע"י שכחה או באיזה אופן שיהיה כיון שהמוקצה בידו כבר ורשאי להניחה בכ"מ שירצה מותר לכסות בזה העפר את התערובות משא"כ בספק חיה ספק בהמה המבואר במ"א אפילו אם כבר ישנו בידו באופן שכתבתי ג"כ אסור לכסות בו משום שיבואו הרואים להתיר חלבו שלא ידע הרואה שזה בא לידו בשוגג כ"א יסבור שזה הוא חיה ודאי ובזה מתורץ קושית הלח"מ ועי' ש"ך יו"ד סי' כ"ח:

הלכה ג

השוחט בהמה בי"ט וכו'. עי' היטב בל"מ וצ"ע אם רבינו מפרש כן א"כ קושית התוס' בכורות כ"ד ד"ה והיינו נשארת דלמה לא קמבעי ליה לענין בכור. ובאמת ליישב קושית התוס' י"ל דלרבותא נקט האבעיא בי"ט משום דאי הוה קמבעיא ליה גבי בכור ה"א דביו"ט אין כאן ספק דודאי מותר משום דשא"מ משא"כ גבי בכור מספקא ליה משום די"ל דשא"מ לא הותר כ"א בשבת משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה ויו"ט ילפינן משבת משא"כ בשאר איסורים י"ל דדשא"מ אסור דהא מהך טעמא פסק בשאלתות דשא"מ בשאר איסורים אסור כר"י וכמ"ש התוס' בשמו שבת דף ק"י ע"ב ד"ה תלמוד וכו' ולכ"ע גבי שבת גם לר"י דס"ל דשא"מ אסור אינו אלא מדרבנן וכמ"ש ברפ"א משא"כ גבי שאר איסורים לר"י יש בו איסור תורה גם באינו מתכוין ומש"ה מבעי ליה ביו"ט ולרבותא נקט הכי. אמנם בעיקר פירוש דברי התוס' שם יש סתירה מתחילת דבריהם לסוף דבריהם, וכבר הארכתי בזה בספרי ש"י במס' ביצה דף ז' ע"א ד"ה ולא מקרצפין ולפמ"ש שם עולה פסק רבינו על נכון קחנו משם:

הלכה ח

והלש עיסה מעיו"ט. עי' השגת הראב"ד ועמ"ש פכ"ג מהל' שבת הי"ד. ומ"ש ואין עשה דוחה ל"ת ועשה יש לדקדק דבפי"ט מהל' פסולי המוקדשין הל' ה' כתב רבינו דין דאין שורפין קדשים ביו"ט ולא כתב שום טעם כמ"ש הכא ואין זה דרכו לסמוך, וע"ק לי

דבפ"א מהל' תמידין כתב רבינו דרשא דאביי דעולת שבת בשבתו. ונ"ל ליישב דברי רבינו דהנה לכל הטעמים דאמרינן בגמ' עולת שבת בשבתו ולתנא דבי חזקיה בוקר שני לשריפתו ומדרשא דהוא לבדו יעשה לכם לכל הלמודים אם עבר ע"ז ושרף את הקדשים אינו עובר כ"א בלאו הבא מכלל עשה משא"כ לשנויא דר"א דיו"ט עשה ול"ת הוא א"כ לשיטת הריב"א סוף חולין וז"פ א"ע דהל"ת נדחה א"כ גם לר"א אינו עובר כ"א בעשה משא"כ אי לא אמרי' כשיטת הריב"א א"כ לר"א עובר בעשה ול"ת, ונפ"מ לפמ"ש במל"מ בפ"א מהל' יו"ט דין י"ז דמשמע שם גבי עשה לא עבדי' הרחקה משא"כ בל"ת ומכ"ש אם יש כאן עשה ול"ת וא"כ לר"א אי לא אמרי' כשיטת הריב"א יש למעבד הרחקה משא"כ לאידך מ"ד דאין כאן כ"א איסור עשה לא שייך למיעבד הרחקה. והנה התוס' כתב בשבת דף כ"ד ע"ב ד"ה לפי אמאי לא שורפין תרומה דהא יכול ליהנות בשעת שריפתו כו' ואומר ריב"א דודאי גרע כו' ור"י אומר לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט פי' גזרו תרומה אטו קדשים ע"ש. ונראה דריב"א לטעמיה אזיל דס"ל דהל"ת בכ"ע נדחה א"כ מש"ה לא בעי לפרש כדפי' הר"י מצד גזירה דלמה לן למיעבד הרחקה כיון דבשריפת קדשים גופא אין כאן אלא איסור עשה אליבא דכ"ע ור"י סובר דיש כאן עשה ול"ת ושפיר עבדי' הרחקה. והנה רבינו אי ס"ל כדעת הריב"א כבר האריכו בזה האחרונים ואני בארתי בהל' גזילה ואבידה פי"א ה"ח שדעת רבינו דלא כדעת הריב"א ומעתה דברי רבינו נכונים דשם בהל' פסולי המוקדשים דלא כתב כ"א דאסור לשרוף פסולי המוקדשים ל"צ ליתן טעם דבכ"מ אסור מדרשא דעולת שבת. אבל פה כתב רבינו וכן אין שורפין שקאי אחלה שהיינו תרומה וכתב הטעם שאין שורפין קדשים ביו"ט ופי' רבינו כמ"ש הר"י משום גזירה והיה קשה לי' לרבינו אם לא היה כאן כ"א איסור עשה ודאי דלא עבדו רבנן הרחקה יתירא לגזור תרומה אטו קדשים מש"ה שיכל רבינו וכתב הטעם שאין עשה דוחה ל"ת ועשה פי' ונשאר העשה ול"ת ושפיר עבדינן הרחקה כנ"ל:

הלכה יא

אין מלבנין את האבנים. עי' הה"מ שדעת רבינו שלא לחלק בין חדשים לישנים ומ"ש המ"מ בפ"ט מהל' שבת שם דאין חייב כ"א בקדירה חדשה כבר כ' בס' בל"ע דהעיקר כמ"ש בשו"ת ח"י בשם הגאון מהר"ל דבישנה אינו אלא ספק חיסום ואסור עכ"פ אבל אינו חייב חטאת כ"א בקדירה חדשה ע"ש, ונראה דלפי שיטת מהר"ל אין כאן ספק כ"א אם לא נתיישן שלא צלה או אפה בו פעמים רבות אז יש ספק אבל אם צלה בו הרבה פעמים עד שנראה שא"צ חיסום כלל מותר לכ"ע, ובזה י"ל הא דנקט חדשה להורות בא דכ"ז שיש ספק אי החיסום מועיל עדיין הוי בכלל חדשה ובזה מיושב מה שתמה שם

בס' בל"ע לדעת הר"ן דמכשירי או"נ שא"א לעשותן מעיו"ט מותר ביו"ט א"כ בישנים מה הו"ל למיעבד כיון דבכל פעם איכא חיסום ולפמ"ש א"ש:

הלכה יד

הקמח כו'. עי' מ"מ מ"ש בדעת הראב"ד שאסור ליטול הצרור ביד וכ' בס' בל"ע דאע"ג דקיי"ל דמותר לברור ביו"ט לאכול היינו בקטניות דלא סגי בלא"ה אבל כאן יכול לעשות באופן אחר שיפול הצרור ממילא וע"ש מ"ש על מה שאוסר המהר"ל לאסור בטחינת המצות לברור פרורים גדולים דהוי בורר ע"ש, ועי' בא"ח סי' שי"ט ובברכי יוסף שם, ומ"ש בהל' שבת פכ"א:

פרק ד

הלכה א

אין מוציאין כו'. עי' הה"מ דאם הוציא האש מותר להשתמש עי' בט"ז סי' תק"ב שהקשה מה בין זה למעשר ומבשל בשבת במזיד דאסור ועי' בא"ר ובשו"ת רדב"ז בלשונות הרמב"ם ססי' ק"נ ובברכי יוסף סי' תק"ב אם היה במאסר או במדבר ולא נזדמן לו עד יו"ט מותר להוציא אש ביו"ט:

הלכה ב

לוקה כמי שארג או בנה. בתוס' פ' המצניע דף צ"ה כתב דבנין אינו לוקה ביו"ט משום מתוך ורבינו לטעמיה אזיל ולפי שיטת הירושלמי דמגבן חייב משום לש גם לפי שיטת התוס' דאמרינן מתוך בכה"ג כאן שהותרה מלאכה לצורך או"נ אמרינן מתוך לוקה בבונה ביו"ט דלא מצינו בנין שהותר באו"נ. והתוס' כ' את זאת לפום גמ' דידן דמגבן חייב משום בונה וגם רבינו כ"כ בפ"ז מהל' שבת:

הלכה ו

אין מעשנין מפני שהוא מכבה. עי' בריב"ף ס"פ יו"ט דגרס דבשרא אגומרי ליכא כבוי וכתב הר"ן מפני שסופו להבעיר ועי' בר"ן שם מה שפירש לשיטת רש"י ודו"ק ועי' בלח"מ:

הלכה יז

כלי שנטמא מעיו"ט. עמ"ש פכ"ג מהל' שבת ה"ח ועי' בש"י ביצה עלה דהך מתני' ד"ה אבל לא מטבילין:

פרק ה

הלכה ד

אין מוליכין וכו'. עיין השגת הראב"ד. והנה טעם זה שכתב רבינו דלהטיח גגו הוא צריך והוי בונה ולפי שיטת התוס' שבת צ"ה שהבאתי בפ"ד בבונה ממש אינו אסור כ"א מדרבנן והוי מ"ע בדרבנן ולשיטת הסוברים דבדרבנן לא אסרינן בח"ח א"כ מאי מקשה תלמודא מהא דאמר ר"י אמר רב ולשיטת רבינו דחולק על התוס' א"ש. והנה לפי פשטות הגמרא משמע כפירש"י דטעמא דב"ה דמתירין משום דשובכו מוכיח עליו וזה ניחא ומסתבר אם ליכא כאן חשש איסור תורה שפיר איכא מקום לומר סברת שובכו מוכיח עליו אבל אם יש לחוש מפני הרואים איסור דאורייתא אין סברא לומר דמשום דשובכו מוכיח עליו מתירין אפילו ברה"ר ובזה נראה הא דאמר ר"י שם בגמ' דף ט' ע"ב מוחלפת השיטה דלא מ"ל סברת שובכו מוכיח משום דר"י לטעמיה דסתם ירושלמי הוא ר"י ושם אמרינן דמגבן חייב משום לש לדידיה איכא איסור תורה ומש"ה קאמר הטעם דמותר משום שמחת יו"ט ואין מתירין אותו אלא ברה"י הא דמסיק שם שא"ה משום דשובכו מוכיח היינו משום דסובר דמגבן חייב משום בונה וא"ל מתוך בכל הדברים. ומעתה דברי רבינו מיושבים כיון דהוא ס"ל דלא אמרינן מתוך אלא בהוצאה והבערה ויש כאן איסור תורה ור"י הא ס"ל כיון דיש איסור תורה לא סמכינן להתיר ברה"ר משום סברת שובכו מוכיח עליו ושפיר פסק רבינו כר"י דא"ל אע"ג דבכ"מ אמרינן כל דבר שאסרו חכמים משום מ"ע אפילו בחח"א משום שמחת יו"ט מתירין הכא ברה"י ועי' בהרב המאירי ומ"ש בש"י בסוגיא זו ודו"ק קצרתי:

הלכה י

חפצי הפקר ה"ה כרגלי מי שזכה בהן. פי' הדבר כפשוטו כיון שזכה בשם זה אפילו נתן אח"כ לאחרים הרי הוא כרגלי הבעלים הראשונים וכ"כ רש"י ותוס', והריטב"א בעירובין הביא שיטת הראב"ד שלא אמרינן שזכה בהן הראשון אלא בעודו ברשותו אבל כיון שנתנו לאחרים הרי הן כרגלי מי שנתנו לו וסברתו ביאר שם הריטב"א דכיון דלא קנו שביתה לעצמן הכניסם בכלל נכסיו מיהת בעודן ברשותו וכשחזר ונתנו לאחר נתבטל שביתתו וקנו שביתה כרגלי מי שבא לידו עתה ע"כ, וא"כ בהך סברא אי קיי"ל כרבנן בזה הוי קולא דהרי הוא כרגלי כל מי שבא לידו משא"כ אי קיי"ל כריב"ז דחפצי הפקר קונין שביתה במקומם הרי הוא חומרא, ומעתה השגת הראב"ד בכאן על רבינו נראה דדעתו להשיג על מה דמשמע מדברי רבינו דדעתו כשיטת רש"י ותוס' שהבאתי וע"ז

השיג כיון דקיי"ל כריב"נ להקל א"כ גם בזה היה לנו לפסוק להקל ולימא שיהיה כרגלי כל מי שבא לידו עתה ובזה יפה כתב הראב"ד שלא הביא בהלכות מחלוקת דר"נ כיון דהם ע"כ סוברים דזכה בהם הראשון לבד מי שהגביהו וכמ"ש הריטב"א שם. והא דלא אמר הראב"ד בפשיטות אף אם קיי"ל כרבנן מ"מ מודים בכה"ג משום דבא להוכיח סברתו שזה הוא שאמרו בגמ' להקל אבל לא להחמיר דוק היטב:

הלכה יד

בור של יחיד וכו'. עי' השגת הראב"ד ועי' מ"ש לעיל הל' י'. ומ"ש הה"מ בשם הרשב"א עמ"ש בזה בש"י סוף ביצה. גם מ"ש הראב"ד בהל' ט"ו הכל סובב והולך למקום אחד למ"ש הריטב"א שם בשם הראב"ד וע"ש היטב:

הלכה כ

וכן שנים שלקחו בהמה בשותפות וכו'. כ' הה"מ ויש מי שהתיר אפילו בהמה דלא חיישינן ליניקת תחומין וכו'. ונראה אם אמרינן דתחומין בכ"ע מדרבנן אפילו י"ב מיל א"כ מוקצה חמיר מניה דהוי כעין דאורייתא וכמ"ש בתוס' ישנים ריש ביצה משא"כ אי תחומין י"ב מיל מה"ת א"כ גם תחומין מיחשב עיקרו דאורייתא וא"כ רבינו דס"ל תחומין י"ב מיל מה"ת ואם לאיסור תחומין לא חששו לא ה"ל לחוש ג"כ לאיסור מוקצה וצ"ל דמוקצה חמיר טפי ולפמ"ש הפ"י הא דקיי"ל בדרבנן יש ברירה היינו משום דספק הלכה היא אי קי"ל כמ"ד י"ב אי כמ"ד אין ברירה וה"ל ספיקא דרבנן א"כ שפיר שתק רב ולא חש לקושית רב כהנא ור"א וא"כ יפה פסק רבינו ודלא כמ"ש הישע"ש ב"ק בדיני ברירה ואפשר טעם המתירין דלאיסור מוקצה לא חיישינן ע"פ גירסת בעלי תוס' שבת דף קכ"א דדבר שדרכו בכך אין בו איסור מוקצה עמ"ש בפ"ב ה"א:

פרק ו

הלכה א

כדי שלא יבא לבשל. רבינו פסק כר"א ורבא אמר הטעם כדי שיברור עי' הה"מ ועי' בהרא"ש שכתב נפ"מ לערב קודם עיו"ט ויו"ט של סוכות שחל להיות בה' בשבת יכול לערב עירוב אחד לשבת זו ולשבת הבא ובכלבו כ' דלשון משנתנו לא משמע הכי ואפשר למצוא נפקותא אחרינא ע"פ מ"ש רבינו בפרקין הט"ו שאין אדם מערב ומתנה בזה"ז לא ע"ת ולא ע"ח ולא ש"מ ע"ש הטעם. והר"ן והראב"ד חלקו עליו ובהר"ן ביאר הטעם שאין לנו להחמיר יותר בזה"ז כיון דאינהו הוו מצו מתנו אנן נמי מתנינן ע"ש בפ"ק דיו"ט. והנה סברת הר"ן נכונה מאוד לטעם דרבא כדי שיברור ואמרינן בגמרא דאפילו ביו"ט

נמי אלא כדי שלא יפשע גזרו והיכא דשכח מלערב ואתני ביו"ט ודאי דרשאי דאין שייך כאן סברת רבינו דלדידן היום ודאי יו"ט מה"ת דמאי הוי משא"כ לטעמא דר"א מסתבר יותר סברת רבינו וא"כ רבא ור"א בהא פליגי מש"ה נאיד ר"א מטעמיה דרבא משום דקשה לי' דלמה לא רמז לנו המתני' דיש אופן ותקנה להניח ע"ת מיו"ט לחבירו א"ו דהטעם הוא שלא יאמרו וכו' א"כ סברת רבינו א"ש. ובזה מיושב קושית הר"ן על רבינו שכתב ואין דברי רבינו מחוורין דרבא דאמר להך דינא מסתברא דלדידיה הוא דאמר ואע"ג דבקי בקביעא דירחא, ומן האמור מיושב דודאי לשיטת רבא מודה רבינו דאין לנו להחמיר ורבינו פסק כר"א. ונראה לי ראיה לדברי רבינו מהך דרבא גופא דקשה מפני מה נקיט רבא דינו בעירובי תבשילין ולא נקט עירובי חצירות ושת"מ א"ו הן הן הדברים שכתבתי דרבא גופא לא קאמר דינו אלא בע"ת משום דלדידיה גם ביו"ט יכול להניח מצד הדין וכמ"ש ועמ"ש בזה בש"י ר"פ יו"ט ד"ה אינו:

הלכה יב

כיוצא בו וכו'. עמ"ש הה"מ בשם בעל העיטור ומסתבר טעמיה לדידן דבקיאינן בקביעא דירחא ויום הראשון הוא מה"ת משא"כ בזמן שהיו ב"ד מקדשין ע"פ הראייה ואפשר דהכא כ"ע מודו אפילו להראב"ד שבהל' י"ד משום סברת שבות קרובה ועי' ברכי יוסף א"ח סי' תקכ"ב שכתב בשם הרדב"ז בתשובה סי' תקצ"ד מיני עופות ומיני בשר שאם יבשלום ביום שחיטתם אינם יפים לאכילה כמו הנשחטים מאתמול מותר לשוחטן ביום ראשון ע"ש וכל כיוצא בזה. ועי' שו"ת רשב"א ח"ג סי' רע"ד:

הלכה טו

ולפיכך אני אומר וכו'. עי' מה שהקשה הר"ן על דברי רבינו מביאו הב"י סי' תקכ"ז מה שהקשה מרבא ועי' בס' ברכי יוסף או"ח סי' קכ"ד שתמה על הר"ן דמבואר בדברי רבינו דרבא היה סומך על קביעת א"י בזמנו ע"ש:

פרק ז

הלכה א

חש"מ וכו' מפני שאיסור מד"ס וכו'. עי' הה"מ ועי' בפ"א מהל' חגיגה הל' י' מ"ש רבינו אלה תעשו לה' במועדיכם מכלל שקריבין ברגל והוא מהגמ' רפ"ב דתמורה ומשמע מזה מדאצטריך קרא להתיר להקריב בחה"מ דמלאכת חה"מ מה"ת ועי' בצל"ח ביצה דף כ' ועמ"ש בס"ד שם:

הלכה ב
לא ידלה וישקה וכו'. עמ"ש בזה בש"י רמ"ק ד"ה וחכמים מתירין באריכות:

הלכה ג
הופך אדם את זיתיו וכו'. באתרא דמרן אפשר שגם הפוכו הוא דבר אבוד והכל לפי המקום והזמן ועי' ריטב"א שכתב על רבינו שמא הוא מדבר בהפוכות שניות ועי' בש"ע או"ח סי' תקל"ח:

הלכה יג
מטווה תכלת לבגדו. עי' שו"ת מנחם עזריה סי' ק"ח:

הלכה טז
אבל מחזיר את גרושתו. אמרינן בירושלמי פ"ק דמ"ק אבל מן האירוסין אסור. ועי' ב"י א"ח סי' תקמ"ו ויש מי שכתב דתלמודא דידן חולק וסובר אף מן האירוסין מחזיר ועי' ברכי יוסף שם ומ"ש בש"י שם:

הלכה כ
מותר ליטול שפה. בירושלמי ריש א"מ גרסי' שפה כנטילת צפרנים לכל דבר. ובק"ע הקשה על הרמ"א או"ח סי' תקל"ב דבשפה מתיר ובצפרנים אוסר ע"ש. ומ"ש הה"מ דבמועד מקילין בכל גוונא והרב הגאון מהר"א ווילנא תמה עליו דהרי כתב רבינו פ"ו מהל' אבל דאסור בשפה וא"כ ס"ל ע"כ דבחה"מ בעינן מעכב אכילה ע"ש. ולי נראה דהא בגמ' אמרינן דף ח"י ואם בקשו ממנו שפה התיר להם ושמואל אמר אף בקשו ממנו שפה והתיר להם אמר ר"א ובשפה המעכבת, ויל"ד איך אמר אילו בקשו שפה התיר להם מנא ידעו וע"כ דסברא פשוטה היא דמותר אפילו בתוך ז' והיינו בשפה המעכבת דאס"ד דבתוך ז' אסור גם בשפתו המעכבת אזי יש מקום עוד לספק דלמא החמירו ועי' בתוס' שם ד"ה בקשו דוקא תוך ז' ומדברי הריטב"א לא משמע הכי דמתיר בצפרנים תוך ז' וע"ש בתוספות ד"ה בגנוסטרא וא"כ רב דאמר שפה כנטילת צפרנים כמ"ד דלא שאלו וידעו דהיתר להם היינו משום דסברא פשוטה היא דבשפה המעכבת לא אסרו אפילו תוך ז' ולמ"ד דשאלו והתיר י"ל דס"ל דאחר ז' סברא חיצונה ותוך ז' אפשר דאסור ורבינו אע"ג דכתב באבל דאסור בשפה היינו באין מעכבת אבל במעכב לא צריך לאשמועינן כמ"ד דלא שאלו וממילא נשמע מה דכתב בהה"מ דמותר ע"כ מיירי אפילו באינו מעכב ולפי"ז מיושב דעת הה"מ ולא נעלם ממנו דברי רבינו המפורשים ועי' בש"י:

פרק ח

הלכה ב

כדי לאכלן במועד. כ' הריטב"א פי' שעומדים ראויין לאכילה למכור מדלין להשקותן ולא סוף דבר שזה ממש צריך לאכלן דאל"כ פשיטא ע"ש. וכ"מ קצת בגמ' דף י"א בל"ב דרבא דשרי למיצד ולמימלח ועי' בש"ע או"ח סי' תקל"ג ס"ד ומ"ש בזה בש"י רפ"ק דמ"ק:

הלכה ו

ואם היה גוהה סותרו וכו'. וכתב בהגה"מ בירושלמי מפרש דהתירו סופן משום תחילתן והא דלא חשיב ליה במס' ביצה בהדי הנך ג' דהתירו סופן משום תחילתן משום דלא חשיב אלא הנך דאיירי ביו"ט ולא בחה"מ וכו'. ועי' בשירי קרבן מ"ק דף ב' ע"א ד"ה התירו. ול"נ עיקר כמ"ש הט"ז בי"ד סי' רס"ז דעולא לא חשב כ"א היכא דאין הסברא פשוטה ואיכא מקום לטעות ע"ש וה"נ מסברא חיצונה ידענו וק"ל:

הלכה כא

ומושיבין שובכין לתרנגולים וכו'. עי' הה"מ וכ"מ ובירושלמי פסחים ס"פ מקום שנהגו ובש"י שם: